

VLOEKEN IN DE KERK

Serie Woede

Waarom hebt u mij verlaten?

Vloeken in de kerk is het thema. Zou dat kunnen klinken als de bekende atheïst Richard Dawkins in *The God Delusion*: "De God van het Oude Testament is aantoonbaar het meest onaangename personage in alle fictie: jaloers en daar trots op; een kleinzielige, onrechtvaardige, onvergeeflijke controle-freak; een wraakzuchtige, bloeddorstige etnische zuiveraar; een vrouwenhatende, homofobe, racistische, infantilistische, genocidale, filicidale, pestilente, megalomane, sadomasochistische, wispelturig kwaadaardige bullebak." Aldus Dawkins. Het lijkt vloeken in de kerk en in de uitdrukking is bedoeld om aan te geven dat je iets hoogst ongepasts doet: vloeken in de kerk. In deze overdenking wil ik graag het tegendeel beweren. Er is misschien wel geen passender plek te bedenken voor vloeken, dan de kerk.

De beweringen van de Godverlaters zijn niet eens zoveel anders dan die van de bidders in grote nood. Als jij (we parkeren het u even als we het onze strot niet meer uitkrijgen) mijn kind, mijn vader, mijn moeder, mijn parkiet of mijn zusje laat overlijden, dan bent u *evil*. Het enige verschil is dat Dawkins en consorten het hardop zeggen en de gelovige veelal het niet hardop durft te noemen. Of: zeg ik dat goed? Is dat het enige verschil? Of is er nog één? Zeker is er nog één. Dawkins zegt het tegen de wereld in een poging mensen af te brengen van de irrationaliteit van religie. De gelovige roept het tegen God zelf als zijn religie. De één cancelt God, de ander zoekt God. Met soms vrij exact dezelfde woorden.

We leren als we opgroeien dat het zuiver is om degene op te zoeken op wie we boos zijn in plaats van er met anderen over te praten. Daarvoor is hier de plek, ook al lijkt soms het gebouw in al zijn schoonheid meer gebouwd voor lofprijzing dan voor vloeken. Toch is het hier, deze ruimte, die alle contrasten kan bevatten. Omdat het gebouwd is voor de mens. De mens die God zoekt.

Ik vind geen rust

Maar dit is toch de plek om rust te vinden? En ik vind maar geen rust. Mijn verdriet is te groot. Ik weet niet of er voor mij ooit rust zal zijn. En we stellen mensen gerust, we beloven dat de tijd de wonden heelt, dat het goed komt - of zelfs: dat het zo beter is. Maar is dat wel de taak van de kerk? Is het niet de amateur-therapeut die luistert en met oplossingen komt, terwijl de professional leert om op z'n handen te zitten en op de tong te bijten. Wat je mag doen is luisteren hummen. Ja toch? En met een hoofdknik laten weten dat je het hebt gehoord.

Een dwarse, Ierse theoloog zei ooit vurig dat kerk geen plek moet zijn van geloof, maar van ongeloof. Hij vertelde over een schapenhoederswedstrijd. Een Engelsman, een Schot en een Ier moeten binnen een vastgestelde tijd een zo groot mogelijke schaapskooi bouwen. De Engelsman gaat aan de slag en heeft binnen de kortste keren een schaapskooi gebouwd waar minstens vijf schapen in kunnen. Hij staat er trots bij, de jury complimenteert hem en nodigt de Schot uit om aan de slag te gaan. Deze werkt zo mogelijk nog harder en realiseert een omheining waar wel tien schapen in kunnen. Samen kijken ze uitdagend naar de Ier. Deze gaat echter rustig onder een boom zitten en vlak voor de tijd voorbij is, timmert hij vier plankjes aan elkaar, net om hem heen. De jury kijkt verbaasd. Daar past geen schaap in, Seamus - want zo heet hij. Maar ik zit ook niet in de schaapskooi, zo zegt hij: jullie zitten erin. Seamus heeft zojuist een schaapskooi gebouwd waar heel de wereld in past. In minder dan geen tijd.

De trots-Ierse filosoof wil maar zeggen: de kerk moet een plek zijn van ongeloof - waar we gemakkelijke antwoorden afleren, waar we niet geloven dat het zomaar goed komt, waar we niet overtuigd zijn dat we met yoga, nieuwe kleren, een nieuwe auto of een nog meer toegewijd gebedje aan wat voor God dan ook opeens uit de problemen zijn. Dat is onkerkelijk denken, zo zegt hij - bijgeloof. De kerk preekt ongeloof. De enige God die er is, die is ongrijpbaar en wordt belichaamd door een ziekelijke man aan een kruis. Welkom in de echte wereld.

Het leven doet pijn

Maar dat is geen boodschap om blij van te worden. Niet voor de mensen die het goed hebben, veelal. Maar kijk eens naar degenen wiens ogen gevuld zijn met tranen. Zij vegen snel de tranen weg in de hoop dat je het niet ziet. Want straks ga je weer proberen te troosten. Terwijl het verdriet te zeer doet daarvoor. Voel eens in jezelf naar degene die lijdt. Dat daar gewoon plek voor zou mogen zijn.

15 Als water ben ik uitgegoten,
mijn gebeente valt uiteen,
mijn hart is als was,
het smelt in mijn lijf.
16 Mijn kracht is droog als een potscherf,
mijn tong kleeft aan mijn gehemelte,
u legt mij neer in het stof van de dood

Er zijn twee soorten kroegen hier in de buurt. De één is er om het leed te vergeten, je de longen uit het lijf te dansen, te drinken om te vergeten en te schreeuwen in andermans oren. Heerlijk. De ander heeft een gitarist met een liedjes van verdriet, grote glazen speciaalbier en aan de bar wordt gesproken over het leed dat ons is overkomen. Er is geen troost, hoogstens een arm. En een volgende ronde. Om de Dominicuskerk met die laatste kroeg te vergelijken is misschien wat blasfemisch ten opzichte van dit gebouw - en toch hoop ik erop.

Ruimte voor Rouw

Het was een maand geleden dat ik een vraag kreeg van een vriendin uit Amsterdam West. Samen met kunstenaars bouwen we nogal eens installaties of interventies in het publieke domein. Rondom Eenzaamheid, of verbinding. Of lijden. Lijdensweg West. Ze vroeg mij of niet eens een keer een plek wilde creëren voor rouw. Ik vroeg waarom. Ze was haar kindje verloren, ongeveer een jaar geleden. Het meisje had 48 uur geleefd. De rauwe pijn was niet te verdragen. En er was niet over te spreken. Niet meer. Niet nadat er maanden verstreken waren. Er was geen plek, geen publieke taal, geen vormen. Wat was er nodig vroeg ik haar. Niets meer dan ruimte, zei ze. Niets meer dan ruimte voor rouw. Dus plaatsen we een glazen kas op het Mercatorplein waar mensen een kaarsje konden aansteken. Er stonden rijen mensen voor de kas, duizend kaarsjes in een kleine twee week. Mensen kwamen van heinde en verre. Waag het niet om te zeggen dat je hiermee mensen wilt troosten, waarschuwde ze me nog. Dat kun je niet, dat mag je niet pretenderen. En in de camera van AT5 zei ze: ik ben in de rouw. En het was een overwinning, zei ze. Simpelweg die vijf woorden: ik ben in de rouw. Moge de kerk een plek zijn voor onze woede en verontwaardiging. Waar iemand kan zeggen: ik ben boos. Zo boos. En ik heb een richting gevonden: God zelf. En dat er ruimte is. Ruimte voor woede.

Maar woede is toch gevaarlijk? destructief? Nee, niet van zichzelf. Het is een emotie. Door de bank genomen zijn er vier basisemoties: bang, boos, blij, bedroefd. De één is niet herleidbaar tot de ander, woede is lang niet altijd gesublimeerd verdriet. Woede heeft een eigen beweging: Verdriet legt zich bij de zaak neer, Angst wil van de zaak weg, vreugde omhelst de zaak en Woede wil op de zaak af om die te veranderen. Om te gooien. Woede kan een creatieve motor zijn als die volwassen wordt en leert om niet te slopen maar met de moed der wanhoop te bouwen aan iets wat wél mooi is, wat je hebt gemist, waar je op hoopte.

Tijd voor woede

Woede is de moederbeer die dreiging voelt voor haar kleintje. Woede zegt: Het klopt niet. Er is iets heel erg grondig mis. Woede kán het mis hebben maar daar moet de woede zelf achter komen. En dat kan woede ook, als het maar de tijd neemt. Woede zegt: Deze wereld klopt niet. Die klopt niet met een God die liefde is. En dat klopt ! Als een zwerende vinger. Woede zegt: de mens klopt niet. Niet met zichzelf. Ik klopt niet eens met mijzelf. En de woede heeft gelijk. Ze heeft zo vaak gelijk. Godverdomme is geen zelfvervloeking - het is een aanvoegende wijs - moge God dit of dat verdoemen. God beware, God verhoede en ja, God verdoeme. Laat het ons gebed zijn.

Rikko Voorberg